

Д.В. Протас
(Національний авіаційний університет, Україна)

Методологія дослідження міжнародного співробітництва в Балто-Чорноморському просторі

У контексті відкритої військової агресії в Європі постає необхідність формування нової системи світоустрою. Важливим аспектом цього процесу є створення нових військово-політичних союзів, які особливо актуальні для малих країн з обмеженим військовим потенціалом. В умовах агресії Росії проти України обговорюється можливість формування Балто-Чорноморського союзу, що об'єднає країни Балтії, Польщу та Україну.

Географічний простір між Балтійським і Чорним морями (або Понтійським) відомий як Балто-Чорноморський регіон (в європейській геополітиці як Понто-Балтійський перехийок). Країни, об'єднані в спільний регіональний Балто-Чорноморський простір, утворюють географічну одиницю, яка завжди була втілена політичною згуртованістю між різними націями. Сьогодні Балто-Чорноморський регіон на політичній карті світу існує фактично, а не як юридично, без будь-якої системи політико-територіального поділу та управління з центрами, які б забезпечували його сталість, керованість, цілісність у цілому.

З огляду на політико-географічні особливості Балто-Чорноморський геополітичний регіон включає кілька субрегіональних одиниць – субрегіонів (рис. 1):

- країни Балтії (Литва, Латвія та Естонія);
- Центральна Європа (Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина);
- Чорноморський субрегіон (Україна, південь Європейської Росії, країни Кавказу, Туреччина, Болгарія, Румунія, Молдова).

Чорноморський субрегіон можна розглядати як окремих регіон, що включає Східну Європу та Закавказзя (або Південний Кавказ) і окремо країни Туреччини, Румунії та Болгарії, які підтримують регіональні та міждержавні ініціативи. Румунія і Болгарія географічно є балканськими країнами. За соціально-політичними, економічними та етнічними характеристиками вони близькі до Центральної Європи. Крім того, зосередженість Румунії та Болгарії на євроатлантичному співробітництві привела їх до членства у відповідних структурах, що дозволило включити ці країни до Центральної Європи. Білорусь географічно розташована у Східній Європі. За своїми політико-географічними, геополітичними параметрами Білорусь важко віднести до будь-якого з цих субрегіонів, але вона можна розглядати в аспекті міждержавних відносин [1].

Обговорення ідеї створення Балто-Чорноморського союзу розпочалося після Першої світової війни польськими та українськими вченими з метою утворення групи держав з метою захисту своєї незалежності та культурної ідентичності. Саме тоді розпочалося формування ідеї, перспектив та аналіз

об'єднання. У розробці ідеї брали участь серед інших іноземних учених Степан Рудницький, 40 Юрій Липа, Юзеф Підсудський.

Нині існує три основні наукові концепції Балто-Чорноморського союзу:

1) концепція Міжмор'я — союзу від Балтійського до Чорного моря;

2) концепція польського політика Єжи Гедройця: союз Польщі, України,

Литви та Білорусі;

3) польська концепція союзу країн Адріатичного, Балтійського і Чорного

морів.

В умовах відкритої військової агресії в Європі актуальною стає проблема формування нової системи світоустрою. Важливим аспектом у цьому плані є створення нових військово-політичних союзів (як формальних, так і неформальних), що особливо актуально для малих країн із відносно незначним військовим потенціалом. Формування союзів має розглядатися з урахуванням усіх обставин: військових, політичних, економічних, історичних, безпекових.

У зв'язку з відкритою агресією Росії проти України, відкритою підтримкою Білоруссю такого вторгнення світовою спільнотою розглядаються різні варіанти та нові моделі формування системи колективної безпеки, в тому числі питання створення Балто-Чорноморський союз або союз країн Балтії, Польщі та України. Усі країни Чорноморсько-Балтійського блоку посідають досить високі позиції у світовому рейтингу військової могутності, але найвищі позиції посідають великі країни. Україна нині є головною фігурою на міжнародній арені у протистоянні цивілізованого світу Російській Федерації. Від нашої перемоги залежать усі поточні зміни в міжнародній системі та світовому порядку. Зараз Росія знищила значну частину української інфраструктури, найбільше постраждав енергетичний сектор. Порушено роботу атомних електростанцій; руйнувалися заводи, станції, залізниці, ферми, шосейні дороги, міські цілі; розкрадено великі запаси українського зерна.

Слід зазначити, що створення BBS передбачається лише в загальному контексті розвитку європейського регіону, НАТО чи ЄС. Водночас наявність спільних умов та інтересів може стати основою для створення такого альянсу з власними цілями співпраці.

Основною метою створення субальянсу BBS є розвиток субрегіонального співробітництва в економічній, політичній, культурно-освітній та військовій сферах. Завдяки тіснішій політичній та економічній співпраці в рамках Балто-Чорноморського союзу країни Східної Європи могли б стати самодостатнім і органічним союзом держав, які борються за спільні інтереси. Створення альянсу не сповільнить процес інтеграції Східної та Західної Європи. Інтеграційний процес стане більш стабільним і добре організованим, покращуючи європейську безпеку в цьому процесі.

Позитивний економічний та оборонний розвиток країн Балто-Чорноморського регіону може стати прикладом для країн, які перебувають під впливом Росії. Якщо співробітництво країн-учасниць буде посилено інформаційною, дипломатичною та безпековою діяльністю, то регіон зможе сформувати власні політико-ідеологічні орієнтири та інтереси на міжнародній арені. Балто-Чорноморський союз може бути реалізований в економічній сфері,

якщо він буде інтегрований у Велику Європу і матиме підтримку Сполучених Штатів.

Основними напрямками співробітництва альянсу, мають стати: інвестиційне співробітництво (у тому числі у військовій сфері); створення єдиних транспортних систем і коридорів; всеможливе сприяння культурному та освітньому співробітництву на національному, регіональному та місцевому рівнях; створення субрегіональної системи безпеки (під егідою НАТО); багатостороннє економічне та торговельне співробітництво; взаємне виробництво та постачання військової продукції; створення єдиного фінансового простору для сприяння інвестиціям; єдина інформаційно-комунікаційна система. Серед більш детальних форм співпраці також називаються: багатостороння координація економічних та інших санкцій; взаємні поставки летальної та оборонної зброї; співробітництво з питань енергетичної безпеки та транзиту енергоносіїв; взаємодопомога в бойовій підготовці військ і модернізації озброєння; обмін стратегічними, контррозвідальними та іншими даними; спільні військово-промислові підприємства та розробки (особливо високотехнологічні); спільні міжнародні ініціативи з протидії пропаганді; обмін військовими радниками та іншими експертами (Волович, 2016).

З огляду на те, що BBS спочатку розглядається як суб-альянс, його формування може включати систему національних, багатонаціональних, спільних ініціатив для досягнення поставлених цілей. Особливу увагу слід звернути на проекти стратегічного значення: економічні, транспортні та безпекові.

Якщо геополітична ситуація зміниться, Балто-Чорноморський водний шлях може стати реальним і ефективним економічним драйвером регіонального розвитку всіх потенційних країн-партнерів. Реалізація проекту Балто-Чорноморського союзу також може стати важливою складовою активізації міжрегіональної програми Європейського Союзу TRACECA (Транспортний коридор Європа-Кавказ-Азія), метою якої є створення транспортного коридору з Європи через Чорне море, Кавказу та Каспійського моря до країн Середньої Азії та Китаю.

Висновки

Балто-Чорноморське співробітництво є важливою складовою зовнішньої політики України, що має велике значення для забезпечення національної безпеки, економічного розвитку та політичної стабільності. Цей регіон, що охоплює країни Балтії, Центральної та Східної Європи, а також Чорноморського узбережжя, має стратегічне розташування та багатий ресурсний потенціал. Співпраця України з країнами цього регіону ґрунтується на спільних інтересах та прагненнях до стабільності і процвітання. Історично Балто-Чорноморський регіон був місцем перетину інтересів різних держав та цивілізацій. Сьогодні він є ареною динамічних політичних і економічних процесів, що впливають на міжнародні відносини в Європі. У сучасних умовах

важливість цього співробітництва зростає внаслідок спільних викликів, зокрема безпекових загроз, економічних проблем та потреби в енергетичній незалежності. Україна, яка географічно та політично належить до цього регіону, активно розвиває партнерські відносини з країнами Балто-Чорноморського простору. Таке співробітництво охоплює широкий спектр напрямів: від політичного діалогу та військової співпраці до економічних ініціатив і культурних обмінів. Особлива увага приділяється питанням енергетичної безпеки, розвитку транспортних коридорів та зміцненню обороноздатності. Отже, можна зробити висновок, що зараз необхідно вести переговори на всіх рівнях міждержавного співробітництва щодо створення Балто-Чорноморського союзу. Через ретельну дискусію налагодження складних механізмів і гармонійний розподіл функцій між державами потребує часу, а Україна та країни Східної та Центральної Європи вже перебувають в економічній кризі, під загрозою їхньої суверенітету і цілісності. Але слід зазначити, що цей Балто-Чорноморський військово-політичний союз не можна вважати альтернативою НАТО. Євразійський континент у зв'язку із ситуацією, що склалася внаслідок збройної агресії та тероризму Російської Федерації, потребує нової системи безпеки. Якщо кожна держава-учасниця буде членом і НАТО, і Балто-Чорноморського союзу, їх співпраця розширить оборонний потенціал і безпеку в Європі. Це буде гарантією стабільності всього континенту.

Список літератури

1. Nataliya Koroma. BALTIC-BLACK SEA GEOPOLITICAL REGION: THE NATIONAL INTERESTS OF UKRAINE IN THIS SYSTEM OF REGIONAL INTERACTIONS. URL: https://www.geokyiv.org/pdf/reports/40_Koroma.pdf (дата звернення: 27.08.2024).
2. Балтійська солідарність. Як Литва, Латвія та Естонія допомагають Україні і кому це не подобається - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62755030> (дата звернення: 27.08.2024).
3. Балто-Чорноморський Союз: перспективи реалізації (частина 1) - Борисфен Інтел. Борисфен Інтел. URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/archiv-regioni/archivuevropa/archiv-insha-uevropa/volodich-balto/ (дата звернення: 27.08.2024).
4. Безсмертний Р. П. Балто-чорноморський союз: перспективи для України. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2019. № 4. С. 8–15. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.4.2019.177614> (дата звернення: 27.08.2024).
5. Відносини України та Польщі перейшли на найвищий рівень. Урядовий Кур'єр. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vidnosini-ukrayini-ta-polshipereshli-na-najvishi/> (дата звернення: 27.08.2024).
6. Захід і Київ досі сперечаються, чия ракета впала в Польщі - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63679997> (дата звернення: 27.08.2024).

7. Міжмор'я: історія та перспективи. МІЖМОР'Я: історія та перспективи. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/mizhmorya-istoriya-ta-perspektyvu> (дата звернення: 27.08.2024).

8. THE BALTIC-BLACK SEA UNION: PROSPECTS FOR UKRAINE. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44270/1/Kushevska_N_Demchenko_L_NZ_K_UBG.pdf (дата звернення: 27.08.2024).

9. BALTIC BLACK SEA UNION MODELING: FACTORS AND PERSPECTIVES. URL: [file:///C:/Users/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87/Downloads/2003-Article%20Text-2285-1-10-20230331%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87/Downloads/2003-Article%20Text-2285-1-10-20230331%20(1).pdf) (дата звернення: 27.08.2024).